

KERESZTY RÓKUS: A KERESZTÉNYSÉG MÁS VILÁGVALLÁSOK KÖZÖTT Mai apologetika

A lassan bővülő magyar teológiai irodalom igazi nyeresége, hogy az immár fél évszázada Dallasban élő és dolgozó magyar ciszterci teológus könyvei sorra jelennek meg idehaza is, így monográfiája az egyházzól, Krisztusról, majd az Eucharisziáról. Magyar fordításban most megjelent kötete egy manapság sokakat foglalkoztató, sok vita tárgyát képező területre vezet el az olvasót: a kereszténység és a nagy világvallások közti kapcsolatot világítja meg.

E könyve mintegy megkoronázza gazdag teológusi életpályáját: csaknem fél évszázada tartja teológiai előadásait a dallasi egyetemen főleg krisztológiai, ekléziológiai és szentségtani kurzusaiban. (Emellett 1970-től a hittan tanítás felelőse a dallasi ciszterci apátság középiskolájában, 1975 és 2010 között a novíciusok magisztere is.) Az oktatás során kikristályosodott, rendszerbe foglalt gazdag tudását foglalja össze könyveiben. Kereszty Rókus tudatosan építkező tudós: meg látásait először többnyire tanulmányokban teszi közé (legtöbbje a *Communio* című nemzetközi teológiai folyóiratban látott napvilágot, amelynek szerkesztőségi tagja is), később aztán önálló monográfiákban is. Könyveiben nyomon lehet követni a teológia fejlődését az utóbbi évtizedekben. Dogmatikai művei már a II. Vatikáni zsinat után általánossá lett szerkezeti felépítést követik: a biblikus alapozást követi a teológiatörténeti áttekintés, végül a téma rendszerező bemutatása. (Bár most megjelent könyve kivétel ez alól — éppen a téma sajátos jellegéből adódóan.)

Kereszty Rókus 1933-ban született Budapesten, 1951-ben — tehát már a szerzetesrendek feloszlása után — lépett be a ciszterci rendbe. Teológiai tanulmányait Rómában végezte, Ausztriában, a lilienfeldi apátságban tett ünnepélyes szerzetesi fogadalmat, majd Sankt Pöltenben szentelték pappá 1961-ben. Felszentelése után azonban Amerikába került, a magyar alapítású dallasi ciszterci apátságba, ott él és alkot jelenleg is. Kétnyelvű szerző: Krisztusról szóló könyvét (*Krisztus*) először magyarul írta meg a hetvenes években Rómában kiadott „Teológiai kiskönyvtár” sorozatába (1977). Részletes, angolul írt krisztológiája 1992 és 2011 között három, többszörösen átdolgozott kiadást ért meg. *Jézus Krisztus. Krisztológiai alapvetés* címmel magyarul is megjelent 1995-ben. Az egyházzól szóló könyve (*Bevezetés az Egyház teológiájába*) először ma-

gyarul jelent meg 1998-ban, az Eucharisziáról szóló könyve viszont először angolul 2005-ben, majd magyarul (*A Bárány menyezője*) 2008-ban.

Most megjelent könyvének alcíme — „Mai apologetika” — első pillanatra azt a látszatot kelti, hogy a ma már meghaladott kézikönyv-apologetikák kései utódát tartjuk kezünkben. Valójában azonban csak az első rész foglalkozik az ateizmussal, és kísérel meg — vázaltszerűen, ezért szükségszerűen töredékesen — filozófiai érveket felsorakoztatni Isten léte mellett. A könyv igazi, izgalmas és újdonságszámba menő mondanivalója a második résszel kezdődik: a nagy világvallásokat veti össze a kereszténységgel, amint ezt a könyv címe jelzi.

A szerző először tárgyilagos és szakszerű („empatikusan pártatlan”) áttekintést ad a világ nagy vallásairól: a primitív vallásokról, a hinduizmusról, a buddhizmusról, a taoizmusról és a konfucianizmusról, az iszlámról, végül a judaizmusról. A könyvnek csaknem felét kitevő leírásban „az illető vallás hitét feltételelesen elfogadva”, az „adott vallás hullámhosszára ráhangolódva” mutatja be az említett vallásokat. Bemutatásuk előtt azonban — mintegy előljáróban — leszögezi alapvető tételét, amely vörös fonálként húzódik végig az egész könyvön: mérlegelésének legfőbb értékmérője a szeretet. Ennek alapján a különböző vallásokat is „a transzcendens szeretet szempontjából értékeli”, majd ebből vonja le végkövetkeztetését: a „Transzcendens Szeretet egyetlen egyetemesnek tervezett vallásban közli önmaga teljességét”. A vallásokat bemutató részt lezáró összegzés az alapvető vallásos fogalmak (Abszolút Valóság, teremtés, ember, megváltás, erkölcs) szempontjából hasonlítja össze a különböző vallásokat, kiemelve az ábrahám, monoteista vallásokat. A kereszténység azonban ezeken belül is különleges helyet foglal el, hiszen eszerint „az egyetlen Isten három személy tökéletes szeretet- és létközössége”, „maga a szeretet”. Csak innen kiindulva lehet a maga teljességében értelmezni a teremtést, az ember meghívottságát a szentháromságos életben részesedésre, a megtestesülést és a megváltást.

Egy rövid átvetető rész a könyv már említett alaptételét összegzi: „az Abszolút Valóság személyes szeretet”, aki Jézus Krisztusban szolidaritást vállal minden emberrel. Azonban nem kényszeríti rá magát erőszakkal senkire, hanem magára veszi bűneinket; feltámadása után pedig az egyház közösségében él tovább a történelemben. Egy rövid kitérő ezután Jézus történetiségének bizonyítékait foglalja össze a fundamentális teológiából ismert érvekkel. Igazolja, hogy a keresztény hit nem „az emberiség legmagasabb mítosza”,

hanem ésszerű válasz Isten kinyilatkoztatására, és így előkészít a hit ajándékának befogadására.

A könyv legérdekesebb és legeredetibb része ezután következik: „A kereszténység és más vallások kapcsolata keresztény nézőpontból.” Az elmúlt évtizedek során teológiai vitákban és hivatalos szentszéki dokumentumokban is többször fölmerült a kérdés, hogy a vallások közti párbeszéd mennyiben egyeztethető össze az evangelizációval. A párbeszédet a világgal, a többi vallásokkal, minden kereszténnyel már VI. Pál pápa sürgette legelső, programadó enciklikájában („*Ecclesiam suam*”). A dialógus mint az igazság keresésének és az emberek személyes kommunikációjának nélkülözhetetlen eszköze Martin Buber, Ferdinand Ebner és mások munkái nyomán polgárjogot nyert a 20. századi gondolkodásban. Az igazi dialógusnak azonban valóban kétoldalúnak kell lennie: feltételezi, hogy én is tévedhetek, illetve a másiknak is lehet igaz, tehát kölcsönösen tanulhatunk egymástól.

A katolikus teológiában ennek nyomán fölvetődött a kérdés, hogyan egyeztethető össze a dialógus és a misszió, hogyan folytathat őszinte dialógust az egyház, ha az isteni kinyilatkoztatás nyomán az abszolút Igazság hordozójának tudja magát. Kereszty Rókus válasza világos és egyértelmű. Így definiálja a két fogalmat: „A párbeszéd arra a kölcsönös meggyőződésre épül, hogy a nem keresztény vallások és a kereszténység kölcsönös megismerése eloszlatja a félreértéseket és előítéleteket, valamint gazdagítja mindegyik dialógus partnert az isteni igazság megismerésében. Az evangelizáció pedig abból a keresztény meggyőződésből származik, hogy Jézus Krisztus az egész világ számára az üdvösség szerzője és Isten önkinyilatkoztatásának teljessége.” Ezután világosan és közérthetően kifejti, hogy a kettő nemcsak összefér, de össze is tartozik egymással. Hitünk arra a meggyőződésre épül, hogy „Jézus Krisztus az isteni kinyilatkoztatás teljessége”, ennek ellenére a többi vallások „tudatossá tehetik számunkra az evangélium eddig meg nem értett vagy elfelejtett értékeit”. A szerző itt II. János Pál pápát idézi: „Más vallások segíthetik az Egyház saját önazonosságának felismerését és tanításainak elmélyítését.”

Ezt a tanulást azonban „józan kritikával” kell társtanunk, majd „integrálnunk kell a keresztény misztérium egészébe”. A szerző e hármas szempont alapján értékeli az egyes vallásokat, felsorolva, mit tanulhatunk tőlük. Ha a hinduizmusról lehántjuk az erőszakos szélsőségeket, akkor megtanulhatjuk tőlük „az ellenség szeretetével párosult békés ellenállást”. A buddhizmus segíthet az önző és gögös éntől való megszabadulásban és az egyetemes szeretet gyakorlásában. „Az a buddhista, aki tudatosan mások terheit veszi magára, és szeretetből hordozza, a jézusi megváltás munkájában részesedik.” A taoizusból megtanulhatjuk, hogy „har-

móniában éljünk a kozmikus renddel”. „A kereszténység által hangsúlyozott erkölcsi természetörvény (...) közel áll a Tao szerinti élet ideáljához.” Az iszlám megtaníthat arra, hogy jobban „felismerjük Isten fölségét és hatalmát, tiszteljük Isten szentségét”. Végül a judaizmus elválaszthatatlanul összetartozik a kereszténységgel, Krisztus személye és tanítása nem vágható el őszövettségi gyökereitől.

A kérdés persze fordítva is fennáll: mi a kereszténység legfontosabb üzenete a többi vallásoknak? Kereszty Rókus szerint az, hogy az Abszolútumot személyes valóságnak tartja, akihez imádkozni lehet. A lét végső, abszolút valósága a Szentháromság szeretetközössége, amely (aki?) magához hív és vár minden embert. „Az egyház egyetemes evangelizáló küldetése egyrészt az Atya, a Fiú és a Szentlélek egyetemes, mindenkit átfogó szeretetéből, másrészt az embernek a szeretetét testben és látható közösségben kifejező természetéből következik.” „A Szentháromság katolicitása (...) kívánja meg az egyház katolicitását.” A szerző ugyanakkor hozzáteszi, hogy az egyház missziós tevékenysége térben és időben korlátozott, a Szentlélek működése viszont egyetemes, kegyelmét minden embernek felajánlja és hatása megmutatkozik, bár gyakran torzításokkal keverten, „a nem keresztény kultúrákban és vallásokban” is. A bennük működő kegyelem azonban minden esetben Krisztus kegyelme, „akkor is, ha Krisztusról, egyházáról sohasem hallottak hiteles tanúságtételt”. Sokat segíthet azonban nekik, ha „a dialógusszerű evangelizáció” révén eljutnak az egyházhoz és rajta keresztül felismerik azt a Krisztust, akit akkor is kerestek, amikor az igazságra, jóságra, vagy egy emberközeli szerető istenre vágytak. De sok olyan nem keresztény is van, aki csak az egyházban működő szentségi Krisztussal való találkozásokor szabadul meg a bűn rabságából és lép be a kegyelem világába.

Kereszty Rókus elsősorban egyetemi hallgatóknak szánja könyveit, ezt bizonyítják a művek végén felsorolt könyvcímek és a tájékozódást segítő kérdések: teológiai kurzusokban kiválóan használhatóak kézikönyvként. Mindegyik írása fölkeltheti azonban a teológia iránt érdeklődő minden olvasó érdeklődését is. Különösen is igaz ez most megjelent könyvére. Hiszen a vallások közti párbeszéd témája sokkal tágasabb kör számára vet föl izgalmas és napjainkra sem végleg tisztázott kérdéseket. A szerző világos és határozott okfejtése, állásfoglalása jelentős lépés lehet a nem keresztény vallásokkal folytatott párbeszédben, de az erről folytatott vitában az egyházon belül is. Műve jelentősen hozzájárulhat ahhoz a párbeszédhez, amely a zsinat nyomán indult meg, illetve erősödött fel a kereszténység és a világvallások között. (Ford. Rehák Aranka; *Szent István Társulat*, Budapest, 2011)

LUKÁCS LÁSZLÓ